

سنجش میزان فقر چندبعدی در شهر کابل

آمنه اخلاقی^{۱*}، طیبه هاشمی^{۲**}، محمد مظفری^۳، سید مصطفی صابری^۳، نجیب الله ارشد^{۳***}

۱- عضو هیئت علمی دانشکده اقتصاد، دانشگاه کاتب، کابل، افغانستان

۲- فارغ‌التحصیل ماستری رشته اقتصاد، دانشگاه کاتب، کابل، افغانستان

۳- دانشجوی ماستری رشته اقتصاد، دانشگاه کاتب، کابل، افغانستان

چکیده

هدف اصلی از این تحقیق سنجش میزان فقر چندبعدی در شهر کابل و مقایسه نواحی مختلف است. روش تحقیق از نوع پیمایشی بوده و ابزار گردآوری اطلاعات نیز پرسشنامه محقق ساخته است. جامعه آماری تحقیق تمامی خانوارهای مقیم شهر کابل می‌باشد. از آنجایی که جمعیت شهر کابل بالغ بر ۶ میلیون نفر می‌باشد، بر اساس فرمول کوکران ۳۰۰ خانواده به صورت نمونه انتخاب شدند. روایی پرسشنامه توسط تأیید داوران و محققین با توجه به پیشینه تحقیق تعیین گردید و جهت تعیین پایایی آن، از محاسبه آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن برای بخش‌های مختلف به طور میانگین ۰/۷۸۹ بود. جهت انجام آزمون‌های آماری از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که به صورت کلی خانوارها در شهر کابل با توجه به ابعاد و معیارهای فقر چندبعدی، فقیر نیستند؛ زیرا حداکثر میزان محرومیت کمتر از ۴۰٪ می‌باشد. به صورت جزئی بیشترین میزان فقر مربوط به معیارهای محرومیت در سقف خانه (۳۷٪)، محرومیت در دیوار خانه (۲۸،۷٪)، محرومیت سواد در بزرگسالان (۲۷،۳٪) و محرومیت در سرانه اتاق (۱۸،۸٪) می‌باشند. کمترین میزان محرومیت مربوط به معیارهای برق (۰،۳٪)، حمام (۱٪)، فوت کودک (۲،۳٪)، ناتوانی (۴،۳٪)، آب آشامیدنی (۴،۴٪)، بیکاری (۶،۷٪)، سواد کودکان (۶،۷٪)، کف خانه (۸٪) و خدمات بهداشتی (۹،۷٪) می‌باشد. در معیارهای کار کودکان، تسهیلات گرمایشی و سوخت پخت و پز محرومیتی وجود ندارد. همچنان در بین نواحی بررسی شده ناحیه ۴ در بعد آموزش، استانداردهای زندگی، کار و مسکن نسبت به سایر نواحی منتخب شهر کابل دارای بیشترین محرومیت و فقر می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: فقر، محرومیت، فقر چندبعدی، شهر کابل، افغانستان

*- amena.akhlaqi@gmail.com (نویسنده مسئول)

** - Tayeba.hashemy@gmail.com

***- najibullah.arshad@kateb.edu.af

مقدمه

یکی از معضلات مهم در رابطه با کشورهای در حال توسعه و توسعه‌نیافته مسئله فقر می‌باشد. فقر یکی از بارزترین دلایل توسعه‌نیافتگی کشورها محسوب می‌شود. به‌صورت کلی و طی سال‌های متمادی فقر به‌عنوان نبود درآمد کافی برای تأمین حداقل نیازهای افراد تعریف شده است اما کمبود درآمد و یا نبود درآمد نمی‌تواند معیار خوبی برای سنجش میزان فقر در یک جامعه باشد؛ زیرا فقر درآمدی بر اساس خط فقر تعریف می‌شود و با توجه به متفاوت بودن الگوی مصرف افراد، این معیار نمی‌تواند نشان‌دهنده‌ی بهره‌مندی افراد از حداقل معیشت و نیازهای اولیه زندگی باشد. برای مثال افرادی با درآمد بالاتر از خط فقر ممکن است از سواد کافی برای بهره‌مندی از بسیاری از مزایا برخوردار نباشد و یا در بسیاری از نقاط دسترسی افراد به مراکز درمانی و بهداشتی، برق، آب آشامیدنی و غیره محدود باشد که این خود نشان‌دهنده‌ی عدم تأمین حداقل نیازهای افراد است. به‌بیان‌دیگر می‌توان گفت باوجود درآمد کافی ممکن است افراد در قسمت رفاه زندگی و دسترسی به سهولت‌های اولیه زندگی محروم و در واقعیت فقیر باشند. بااین‌وجود اغلب مطالعاتی که در افغانستان پیرامون مسئله فقر صورت گرفته است فقر را به‌عنوان فقر درآمدی تعریف و اندازه‌گیری کرده است. این موضوع باعث برآورد میزان فقر به‌صورت تک‌بعدی و تنها با تکیه بر درآمد، می‌شود. به‌طوری‌که با توجه به آمار وزارت اقتصاد در سال ۲۰۱۹ تقریباً ۵۵٪ از افراد در افغانستان فقیر هستند (وزارت اقتصاد، ۲۰۱۹).

در این راستا می‌توان فقر را به‌صورت چندبعدی و بر اساس میزان محرومیت افراد جامعه بررسی کرد. آمارتیا سن در سال ۱۹۸۵ فقر را به‌عنوان محرومیت از قابلیت‌های اولیه برای بهره‌مندی از امکانات جوامع معرفی کرده است (فطرس، ۱۳۹۳). بر اساس این تعریف در سال ۲۰۰۷ شاخص فقر چندبعدی توسط آلکایر و فوستر به‌صورت جامع معرفی و برای ۱۰۷ کشور جهان محاسبه گردید. این شاخص برای سنجش فقر درآمد را ملاک قرار نمی‌دهد بلکه ابعاد دیگری از قبیل آموزش، بهداشت و استانداردهای زندگی را ملاک قرار می‌دهد. بر اساس آخرین آمار منتشرشده در سال ۲۰۱۸ مربوط به سال‌های ۲۰۱۵/۲۰۱۶ تقریباً ۵۶٫۱٪ از افراد در افغانستان از فقر چندبعدی رنج می‌برند (Alkire & Kanagaratnam, 2018).

با توجه به شاخص فقر چندبعدی و ابعاد معرفی‌شده، پیش‌بینی می‌شود میزان فقر در شهر کابل نسبت به آمارهای ارائه‌شده، متفاوت باشد. از این‌رو در این تحقیق تلاش می‌شود تا میزان فقر با استفاده از شاخص «فقر چندبعدی» در نواحی منتخب شهر کابل در سال ۱۳۹۸ محاسبه شود و نواحی منتخب شهر کابل بر اساس شاخص فقر چندبعدی با یکدیگر مقایسه شوند.

بنابراین پرسش‌هایی که در این تحقیق به دنبال آن‌ها هستیم، این است که نواحی شهر کابل در کدام ابعاد محروم هستند؟ و آیا میزان فقر در نواحی مختلف، متفاوت است؟

مروری بر ادبیات فقر چندبعدی

در سال ۱۳۹۵ فقر چندبعدی برای افغانستان توسط اداره احصائیه مرکزی سنجش شده است. در گزارش ارائه شده، فقر چندبعدی شامل ۵ بعد (صحت، تعلیم و تربیه، معیارهای زندگی، کار و تکان‌ها) و ۱۸ معیار می‌باشد. بیشترین میزان محرومیت مربوط به بعد تعلیم و تربیه (تعلیم انانث) ۴۷,۹٪ و کمترین مربوط به بعد معیارهای زندگی (برق) ۴,۲٪ می‌باشند. در بین ولایات بررسی شده نیز، کمترین آمار مربوط به ولایت کابل (۰,۰۷۱٪) می‌باشد.

روش مطالعه پیشینه تحقیق حاضر به منظور دستیابی به تحقیقات انجام شده در حیطه فقر چندبعدی، به دنبال مقالاتی بوده است که همخوانی و شباهت‌های زیادی از نظر موضوع و مسئله تحقیق به تحقیق حاضر داشته باشد. بدین منظور با توجه به موضوع تحقیق کلیدواژه‌های اصلی Poverty, Multidimensional poverty & Measurement of Multidimensional Poverty بوده‌اند.

جستجو ابتدا در Google Scholar (۳۹۴۰۰) در بین مقالات نشر شده در سال‌های ۲۰۱۲-۲۰۱۸ انجام شد، این مجموعه شامل مقالات انگلیسی می‌شود^۱ و برای بررسی مقالات فارسی به‌طور مشخص ۶۳۵ مقاله بدست آمد. این مقالات در سایت‌های مختلف بررسی شده و به‌صورت مشخص مقالات فارسی از فصلنامه‌ها و پژوهش‌نامه‌های معتبر^۲ ایران بدست آمده‌اند. مطالبی که عنوان آن‌ها به موضوع مورد نظر نزدیک بود انتخاب شده و روش تحقیق و ابعاد مورد بررسی آن‌ها مطالعه شد (۲۱ مقاله انگلیسی و ۲۱ مقاله فارسی). مقالات به‌دست آمده با توجه به موضوعات مورد بررسی (فقر چندبعدی) و روش‌های بکار برده شده (روش آکایر و فوستر و ...) طبقه‌بندی شده‌اند اما در بین مقالات بدست آمده، متن کامل همه مقالات در دسترس نبودند^۳ از این‌رو فقط به مقالاتی اکتفا شد که با موضوع مورد تحقیق همخوانی داشت و متن کامل

۱- مقالات انگلیسی از سایت‌های معتبر از قبیل: Springer, ISER ... بدست آمده اند.

۲- فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی، فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، فصلنامه علمی-پژوهشی راهبردی اقتصادی، تحقیقات اقتصاد کشاورزی، فصلنامه توسعه اجتماعی، معاونت پژوهش‌های اقتصادی و ...

۳- موارد غیر قابل دسترس شامل برخی مقالات و برخی پایان‌نامه‌های فارسی مربوط به فقر چند بعدی می‌باشد.

لیست پایان‌نامه‌ها: اندازه‌گیری شاخص فقر چند بعدی و بررسی ارتباط آن با شاخص توسعه انسانی در استان‌های ایران، برآورد توزیع و شدت فقر در مناطق شهری و روستایی ایران و ارزیابی عوامل تعیین‌کننده آن در سطح خانوار، رویکرد فازی و پهنه‌بندی فقر چند بعدی در فضاهای شهری و ...

آن‌ها نیز در دسترس بودند؛ بنابراین در بررسی مقالات سؤال اصلی این بود که: نویسنده یا نویسندگان برای اندازه‌گیری فقر چندبعدی کدام ابعاد و معیارها را در نظر گرفته‌اند؟

جدول ۱ مطالعات انجام‌شده پیرامون فقر چندبعدی

شماره	عنوان تحقیق	نویسنده	مکان تحقیق	ابعاد مورد بررسی
۱	تجزیه و تحلیل فقر چندبعدی در گینه (۲۰۱۲)	فاتوماتو لامارانا و همکاران	آفریقا (گینه)	در این تحقیق ۱۲ معیار معرفی شده است. ۱. سطح تحصیلات ۲. نوعیت سقف خانه ۳. کیفیت منزل مسکونی ۴. نوعیت دستشویی ۵. شاخص پرداخت ۶. مصرف سالانه هر خانوار ۷. نوعیت مسکن ۸. مالکیت مسکن ۹. دسترسی به آب آشامیدنی ۱۰. سوخت برای پخت و پز ۱۱. دسترسی به برق ۱۲. سایر کالاها
۲	اندازه‌گیری فقر چندبعدی در شهر تهران (۲۰۱۳)	حسین راغفر زهرا محمدی فرد کبری سنگری مهذب	ایران (مناطق ۲۲ گانه شهر تهران)	این تحقیق شامل ۴ بعد می‌باشد که به‌منظور بررسی دقیق به ۲۸ زیر شاخص تقسیم‌شده‌اند، اما این زیر شاخص‌ها به‌صورت جداگانه بیان نشده‌اند. ابعاد: ۱. سلامت عمومی ۲. درآمد ۳. مسکن ۴. آموزش
۳	فقر چندبعدی کودک	ترانی ^۲	افغانستان	این تحقیق شامل ۱۰ بعد می‌باشد که هرکدام با سؤال‌های مربوطه مشخص شده‌اند.

در این بین پایان نامه ای در افغانستان (دانشگاه کاتب، در مقطع ماستری، بیژن اسحاق زی، ۲۰۱۷) تحت عنوان اندازه‌گیری فقر چند بعدی در کابل نیز انجام شده است؛ که فقر چند بعدی را بر اساس روش آلکایر و فوستر در ۴ بعد (درآمد، صحت، آموزش و مسکن) اندازه‌گیری کرده است.

لیست مقالات انگلیسی: بررسی اثرات برنامه‌های کاهش فقر در بنگلادش از رویکرد آلکایر و فوستر، رویکرد آلکایر و فوستر برای ساختن فقر چند بعدی در آمریکای لاتین و

1- Fatoumata Lamarana Diallo
2- Tarani

<p>۱. سلامت (دسترسی به آب سالم)</p> <p>۲. مراقبت و توجه (برخورداری از مراقبت مادر)</p> <p>۳. دارایی‌های خانواده (راديو، یخچال، تلویزیون، دوچرخه، موتر)</p> <p>۴. تأمین غذایی</p> <p>۵. مشارکت اجتماعی (شرکت کودکان در یک برنامه یا جشن عمومی در یک سال گذشته)</p> <p>۶. سرپناه و محیط زندگی (سرانه بیش از ۳ نفر در هر اتاق)</p> <p>۷. آموزش (عدم حضور در مدرسه)</p> <p>۸. عدم بهره‌برداری اقتصادی و فعالیت‌های اوقات فراغت (بیشتر از دو ساعت کار در هفته)</p> <p>۹. استقلال فردی (توانایی حمام کردن، لباس پوشیدن، آماده کردن خوراک)</p> <p>۱۰. تحرک و پویایی (توانایی خرید کردن، راندن دوچرخه، بالا رفتن از پله)</p>		<p>چین</p> <p>فرانکوئیس^۱</p> <p>و همکاران</p>	<p>شواهد تجربی افغانستان</p>	
<p>این تحقیق شامل ۵ بعد و ۵۷ معیار می‌باشد که معیارهای بررسی شده به صورت دقیق در دسترس نیست.</p> <p>۱. امنیت</p> <p>۲. اجرای قانون</p> <p>۳. فساد و شفافیت</p> <p>۴. مشارکت و حقوق انسانی</p> <p>۵. اقتصاد پایدار و توسعه انسانی</p>	<p>۱۵ کشور در حال توسعه</p>	<p>صوفی میترا^۲</p> <p>الکساندر پوساراک^۳</p> <p>و همکاران</p>	<p>ناتوانی و فقر در کشورهای در حال توسعه؛ رویکرد چندبعدی (۲۰۱۳)</p>	<p>۴</p>
<p>این تحقیق شامل ۵ بعد و ۱۵ معیار می‌باشد.</p> <p>۱. شرایط آموزش خانوار</p> <p>✓ میانگین سطوح آموزشی افراد ۱۵ سال به بالا در خانوار</p> <p>✓ داشتن سواد خواندن و نوشتن برای این افراد</p> <p>۲. شرایط نوجوانان و کودکان این خانوار</p>	<p>کلمبیا</p>	<p>روبرتو کارلوس سالازار^۴</p> <p>بتریز یادیرا^۵</p> <p>و همکاران</p>	<p>فقر چندبعدی در کلمبیا</p> <p>۱۹۹۷-۲۰۱۰</p>	<p>۵</p>

1- Jean Francois

2- Sophie Mitra

3- Aleksander Posarac

4- Roberto Carlos Salazar

5- Beatriz Yadira Diar

<p>✓ حضور در مدرسه برای کودکان ۶ تا ۱۶ سال</p> <p>✓ نداشتن تأخیر یا شکاف در سطوح تحصیلی با توجه به سن برای نوجوانان ۷ تا ۱۷ سال</p> <p>✓ دسترسی به خدمات مراقبت از قبیل تغذیه، بهداشت و آموزش برای کودکان زیر ۵ سال</p> <p>✓ کار نکردن کودکان ۱۲ تا ۱۷ سال</p> <p>۳. کار</p> <p>✓ نداشتن بیکاری بلندمدت بیش از ۱۲ ماه</p> <p>✓ داشتن شغل رسمی</p> <p>۴. سلامت</p> <p>✓ داشتن بیمه سلامتی</p> <p>✓ دسترسی به خدمات سلامت</p> <p>۵. دسترسی به امکانات رفاهی عمومی و شرایط مسکن</p> <p>✓ دسترسی به منابع آب بهداشتی</p> <p>✓ دسترسی به شبکه فاضلاب شهری</p> <p>✓ داشتن کفپوش مناسب برای مسکن</p> <p>✓ داشتن دیوار خارجی برای مسکن</p> <p>✓ سرانه اتاق کمتر از ۳ نفر</p>				
<p>این تحقیق شامل ۳ بعد و ۱۰ معیار می‌باشد.</p> <p>۱. سلامت</p> <p>✓ مرگ و میر کودکان (کمتر از ۵ سال)</p> <p>۲. آموزش</p> <p>✓ وضع تحصیل فرزندان بین ۶ تا ۱۴ سال</p> <p>✓ وضع سواد خانوار (عدم تکمیل دوره ابتداییه توسط یکی از والدین)</p> <p>۳. استانداردهای زندگی</p> <p>✓ دسترسی به برق</p> <p>✓ دسترسی به آب آشامیدنی</p> <p>✓ دسترسی به امکانات بهداشتی (تشناب)</p> <p>✓ نوع اسکلت واحد مسکونی</p>	<p>ایران</p> <p>(مقایسه فقر</p> <p>بین مناطق</p> <p>شهری و</p> <p>روستایی)</p>	<p>سکینه خلیج</p> <p>علی یوسفی</p>	<p>پهنه‌بندی توزیع و شدت فقر چندبعدی در مناطق شهری و روستایی ایران (۲۰۱۴)</p>	<p>۶</p>

<ul style="list-style-type: none"> ✓ سوخت جهت پخت و پز ✓ دارایی (تملک وسایل الکترونیکی) ✓ سرانه اتاق (بیشتر از ۳ نفر در یک اتاق زندگی کند) 				
<p>این تحقیق شامل ۵ بعد و ۱۱ معیار می‌باشد.</p> <ul style="list-style-type: none"> ۱. درآمد <ul style="list-style-type: none"> ✓ درآمد خانوار زیر خط فقر مطلق باشد. ۲. سلامت <ul style="list-style-type: none"> ✓ تغذیه (خط فقر غذایی) ✓ هزینه‌های سلامت ۳. آموزش <ul style="list-style-type: none"> ✓ تحصیلات سرپرست خانوار کمتر از ۵ سال ✓ تحصیلات کودکان بین ۶ تا ۱۸ سال. ۴. مسکن <ul style="list-style-type: none"> ✓ سرانه مسکن (مسکن خانوار کمتر از ۱۶ متر مربع فی نفر) ✓ مصرف انرژی ✓ مالکیت منزل مسکونی ۵. سطح زندگی <ul style="list-style-type: none"> ✓ دسترسی به اینترنت ✓ داشتن امکانات سفر ✓ سایر دارایی‌ها 	ایران	حسین راغفر مهديه اسفندیارپور	اندازه‌گیری فقر چندبعدی در ایران طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۲ (۲۰۱۵)	۷
<p>این تحقیق شامل ۵ بعد و ۵ معیار می‌باشد.</p> <ul style="list-style-type: none"> ۱. درآمد <ul style="list-style-type: none"> ✓ خط فقر مطلق بر اساس سبد غذایی (سبد غذایی در این مطالعه برای محاسبه خط فقر و فقر درآمدی استفاده شد بر مبنای ۲۰۸۰ کیلو کالری در روز تعریف شده است) ۲. مسکن <ul style="list-style-type: none"> ✓ در بعد مسکن برای محاسبه فقر ۱۶ مترمربع زیربنا سرانه در نظر گرفته شده است ۳. تغذیه <ul style="list-style-type: none"> ✓ در بعد تغذیه نیز بر اساس میزان کالری در نظر گرفته شده است. 	ایران (مناطق شهری و روستایی استان کرمان)	دکتر مهدی نصرت‌آبادی اسماعیل چرخلو زهره حلوایی پور	فقر چندبعدی خانوارهای دارای کودک در استان کرمان با به‌کارگیری رویکرد نسلی ۱۳۶۳- ۱۳۹۲ (۲۰۱۶)	۸

				<p>۴. آموزش ✓ در بعد آموزش آستانه ۵ سال تحصیل سرپرست خانوار به‌عنوان ملاکی برای فقر آموزشی در نظر گرفته شد.</p> <p>۵. سلامت ✓ در بعد سلامت از رویکرد تحلیل مشارکت مالی خانوار در هزینه‌های سلامت مورد محاسبه قرار گرفت.</p>
۹	اندازه‌گیری فقر چندبعدی در ایران و نگاهی به تجارب جهانی کاهش فقر (۲۰۱۷)	معاونت پژوهش‌های اقتصادی دفتر: مطالعات اقتصادی	ایران	<p>در این تحقیق ابعاد و معیارهای شاخص آکایر و فوستر را متناسب و سازگار با شرایط اقتصادی ایران تعدیل کرده است که شامل ۳ بعد و ۹ معیار می‌شود.</p> <p>۱. آموزش ✓ سال‌های تحصیل (سرپرست خانوار باسواد نباشد) تحصیل کودکان (بین سنین ۶ تا ۱۶)</p> <p>۲. سلامت ✓ برخورداری از تغذیه مناسب (مصرف سرانه کالری ۳۳۰۰ روزانه)</p> <p>۳. تسهیلات زندگی ✓ دسترسی به برق ✓ سیستم تخلیه فاضلاب (وجود حمام در خانه) ✓ سوخت خوراک‌پزی ✓ دسترسی به آب سالم (آبالوله‌کشی) ✓ وضعیت محل زندگی (مساحت سرانه محل سکونت ۱۰ متر مربع) ✓ تملك کالاهای بادوام ✓</p>
۱۰	فقر چندبعدی زنان و مردان سرپرست خانوار در مناطق شهری و روستایی ایران با استفاده از روش آکایر و فوستر (۲۰۱۸)	محمدحسن فطرس سوده قدسی	ایران (تفکیک بین مناطق شهری و روستایی)	<p>این تحقیق شامل ۵ بعد و ۱۱ معیار می‌باشد.</p> <p>۱. بعد درآمد ✓ ۲. بعد سلامت ✓ تغذیه ✓ هزینه سلامت ✓ ۳. بعد آموزش ✓ میزان تحصیلات سرپرست خانوار ✓ محرومیت تحصیل کودکان ۶ تا ۱۸ سال. ✓ ۴. بعد مسکن ✓</p>

<ul style="list-style-type: none"> ✓ فضای در اختیار برای هر یک از اعضا ✓ تأمین انرژی سرمایشی و گرمایشی برای مسکن ۵. سطح زندگی ✓ مالکیت منزل مسکونی ✓ دسترسی به اینترنت ✓ داشتن امکانات سفر ✓ دارایی 				
<p>این تحقیق شامل ۳ بعد و ۹ معیار می‌باشد.</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. آموزش <ul style="list-style-type: none"> ✓ باسوادی سرپرست خانوار ✓ تحصیل کودکان بین ۶ تا ۱۶ سال ۲. سلامت <ul style="list-style-type: none"> ✓ برخورداری از تغذیه مناسب (مصرف ۲۳۰۰ کالری در روز) ۳. تسهیلات زندگی <ul style="list-style-type: none"> ✓ دسترسی به برق ✓ وضعیت محل سکونت (مساحت ۱۰ مترمربع سرانه) ✓ سوخت خوراک‌پزی ✓ دسترسی به آب سالم (آبلوله‌کشی) ✓ حمام ✓ تملک کالای بادوام 	ایران	<p>علی‌اصغر سالم اسماعیل ابونوری جواد عرب یار محمدی</p>	<p>رویکرد چندبعدی به‌اندازه‌گیری فقر؛ مفاهیم نظری و شواهد تجربی از اقتصاد ایران در طول سال‌های ۱۹۹۱-۲۰۰۳ (۲۰۱۸)</p>	۱۱
<p>این تحقیق شامل ۳ بعد و ۱۰ زیر شاخص می‌باشد</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. آموزش <ul style="list-style-type: none"> ✓ سال‌های تحصیل سرپرست خانوار (حداقل ۵ سال) ✓ تحصیل کودکان بین ۶ تا ۱۶ سال ۲. سلامت <ul style="list-style-type: none"> ✓ معلولیت و بیماری‌های خاص ✓ برخورداری از تغذیه مناسب (مصرف روزانه ۲۱۰۰ کالری) ۳. تسهیلات زندگی <ul style="list-style-type: none"> ✓ دسترسی به برق ✓ سیستم تخلیه فاضلاب ✓ سوخت خوراک‌پزی ✓ دسترسی به آب سالم 	ایران	<p>دکتر اسماعیل ابونوری دکتر علی‌اصغر سالم جواد عرب یار محمدی</p>	<p>ارزیابی فقر آموزشی ایران در چارچوب یک رویکرد چندبعدی به‌اندازه‌گیری فقر (۲۰۱۸)</p>	۱۲

✓ وضعیت محل زندگی (مساحت سرانه ۱۰ متر مربع) ✓ تملک کالای بادوام				
در این تحقیق متغیرهایی مورد بررسی قرار می‌گیرند که در سطح فردی و عوامل کلان بر فقر چندبعدی تأثیر گذارند. متغیر وابسته: وضعیت فقر چندبعدی درجه محرومیت خانوار مبتنی بر شاخص فقر چندبعدی الکایر و فوستر متغیرهای مستقل سطح خانوار: ۱. بعد خانوار (تعداد اعضای خانوار) ۲. سن (سن سرپرست خانوار) ۳. جنسیت (سرپرست خانوار زن و یا مرد باشد) ۴. وضعیت تأهل (سرپرست خانوار دارای یک همسر یا بدون همسر باشد) ۵. سطح آموزشی سرپرست (تعداد سال‌های تحصیل سرپرست خانوار) ۶. سطح آموزشی همسر (تعداد سال‌های تحصیل همسر سرپرست خانوار) ۷. درجه استقلال (نسبت تعداد شاغلین و افراد دارای درآمد به تعداد کل اعضا) متغیرهای مستقل سطح شهریک ۱. توسعه اقتصادی ۲. آموزش ۳. بهداشت ۴. خدمات تأمین اجتماعی ۵. بیکاری ۶. تورم ۷. بودجه جاری ۸. بودجه عمرانی ۹. فعالیت‌های اقتصادی ۱۰. نرخ شهرنشینی	ایران	علی اصغر سالم جواد عرب یار محمدی	عوامل مؤثر بر فقر چندبعدی، رویکرد مدل‌های چند سطحی پنل (۲۰۱۸)	۱۳

از مجموع ۱۳ مقاله بررسی شده، تقریباً تمامی مقالات از روش الکایر و فوستر استفاده کرده‌اند اما در قسمت انتخاب ابعاد و معیارها جهت سنجش فقر چندبعدی تفاوت قابل ملاحظه‌ای دارند. روش الکایر و فوستر شامل ۳ بعد و ۱۰ معیار است.

جدول ۲ ابعاد و معیارهای شاخص آلكاير و فوستر

معیارها	ابعاد
سال‌های مکتب	آموزش
حضور کودک در مکتب	
تغذیه	سلامت
مرگ و میر کودکان	
سوخت پخت و پز	استانداردهای زندگی
فاضلاب	
آب	
برق	
کف اتاق	
تملك دارایی	

به نظر می‌رسد که در مقالات مختلف، محققین ابعاد و معیارها را با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی منطقه و کشور مورد بررسی بومی سازی نموده‌اند. به گونه‌ای که تحقیقات انجام شده در ایران ابعاد متفاوتی را برای سنجش فقر چندبعدی مد نظر گرفته‌اند. در مقاله‌ای که فقر چندبعدی را در تهران اندازه‌گیری کرده است علاوه بر ابعاد مورد استفاده در شاخص آلكاير و فوستر بعد مسکن را به صورت جداگانه ذکر کرده‌اند اما در مقاله‌ای که فقر چندبعدی را در مناطق شهری و روستایی ایران مورد بررسی قرار داده است از همان ۳ بعد استفاده کرده است. همچنان با وجود اینکه در ادبیات نظری فقر، فقر چندبعدی را کاملاً متفاوت از فقر درآمدی و یا در برخی موارد تکمیل کننده یکدیگر می‌دانند باز هم در ۵ مقاله محققین درآمد را به عنوان یک بعد در اندازه‌گیری فقر چندبعدی لحاظ کرده‌اند. در تحقیق دیگری که بین ۱۵ کشور در حال توسعه برای اندازه‌گیری فقر و ناتوانی با رویکرد فقر چندبعدی با استفاده از روش آلكاير و فوستر انجام شده است، ابعاد بسیار متفاوتی نسبت به سایر تحقیقات مورد استفاده قرار گرفته است، زیرا واحد تحلیل به جای خانواده، کشور بوده است؛ این ابعاد عبارت‌اند از: امنیت، اجرای قانون، فساد و شفافیت، مشارکت و حقوق انسانی و اقتصاد پایدار و توسعه انسانی. در مقاله دیگری تحت عنوان اندازه‌گیری فقر چندبعدی در بین کودکان افغان، ابعاد را با توجه به شرایط سنی کودکان معرفی کرده‌اند؛ این ابعاد شامل: مراقبت، سلامت، تأمین غذایی، مشارکت اجتماعی، فراغت، استقلال فردی و تحرک و پویایی می‌شوند. در قسمت معیارها نیز اکثر تحقیقات از همان معیارهای شاخص اصلی استفاده کرده‌اند اما چون در برخی از ابعاد تغییرات ایجاد شده بود، بر این اساس برخی از معیارها نیز دچار تغییر شده‌اند. در بعد آموزش

برای کودکان سال‌های تحصیل را در برخی مقالات بین ۶-۱۶ سال و در برخی دیگر ۶-۱۸ سال و برای بزرگسالان نیز بی‌سوادی مطلق و تحصیل در سطح ابتدائی را مد نظر گرفته‌اند. در بعد مسکن، سرانه مسکن را مطرح کرده‌اند که فی نفر را بر اساس متر مربع لحاظ کرده‌اند و یا اینکه ظرفیت اتاق بر اساس تعداد افراد را مد نظر گرفته‌اند. در بعد تغذیه نیز در برخی تحقیقات انجام‌شده، موضوع میزان کالری روزانه را مطرح کرده‌اند. در بعد استانداردهای زندگی تقریباً در تمامی تحقیقات معیارهای مشابهی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. بعد درآمد نیز فقط در یک مقاله بر اساس خط فقر مطلق اندازه‌گیری شده است و در سایر مقالات به‌عنوان یک بعد جداگانه معرفی شده و معیار خاصی را در بر ندارد.

در نتیجه با توجه به تحقیقات انجام‌شده و بررسی ابعاد و معیارها، برای اندازه‌گیری فقر چندبعدی در شهر کابل از ابعاد و معیارهای خاصی با توجه به شرایط اجتماعی و اقتصادی استفاده می‌شود. این تحقیق شامل ۵ بعد و ۱۶ معیار می‌باشد.

جدول ۳ عملیاتی سازی ابعاد فقر چندبعدی

ابعاد	معیارها	عملیاتی سازی (خانوار محروم است اگر...)
آموزش	سواد کودکان	حداقل یک کودک در سن مکتب باشد و به مکتب نرود (۶-۱۸ سال)
	سواد بزرگسالان	حداقل یک فرد بزرگسال در خانواده باشد که سواد خواندن و نوشتن نداشته باشد (۱۸ سال به بالا)
سلامت	فوت کودک	حداقل یک کودک در خانواده فوت شده باشد (زیر ۵ سال)
	ناتوانی	حداقل یک فرد در خانواده دچار معلولیت جسمی و یا ذهنی باشد.
خدمات بهداشتی		در طول یک سال حداقل یک‌بار نیاز به پزشک داشته باشد اما پزشک در دسترس نباشد.
	آب آشامیدنی	به هیچ منبع دائمی شامل نل دولتی، خصوصی و چاه عمیق دسترسی نداشته باشد.
استانداردهای زندگی	برق	حداقل ۶ تا ۱۲ ساعت در روز به برق دسترسی نداشته باشد.
	تملک دارایی	حداقل به تلویزیون، یخچال و اتو دسترسی نداشته باشد.
	سوخخت پخت و پز	برای پخت پز از چوب استفاده کند.
	حمام	حداقل به حمام در داخل خانه دسترسی نداشته باشد.

فاضلاب	حداقل به چاه معمولی دسترسی نداشته باشد.
تسهیلات سرمایشی و گرمایشی	حداقل در تابستان به پکه و در زمستان به چری وطنی دسترسی نداشته باشد.
کار	حداقل یک فرد بالغ (۱۸ سال به بالا) در خانواده برای مدت ۶ ماه بیکار باشد
کار کودکان	حداقل یک کودک در سن مکتب در خانواده مشغول به کار در خانه یا محیط بیرون از خانه باشد (فعالیت‌های معمول خانه مد نظر نیست)
مسکن	حداقل در یک اتاق بیشتر از ۳ نفر زندگی کنند.
سرانه اتاق	در ساخت خانه از خشت خام یا چوب برای سقف، خشت خام برای دیوار و خاک یا کاه‌گل برای کف استفاده کرده باشد.
مصالح ساختمانی	

روش تحقیق

این تحقیق از نظر ماهیت کمی و به لحاظ هدف در زمره تحقیق‌های کاربردی است که با هدف اندازه‌گیری فقر چندبعدی بین خانواده‌ها در شهر کابل انجام شد. جامعه آماری تحقیق شامل تمامی خانواده‌های ساکن در شهر کابل می‌باشد که در ابتدا به‌صورت گزینش تصادفی ۶ ناحیه کابل، شامل نواحی ۲، ۴، ۶، ۱۲، ۱۵ و ۱۸ برای نمونه‌گیری انتخاب شد، اما بدلیل محدودیت در دسترسی به خانواده‌ها در ناحیه ۱۲ و عدم وجود امنیت لازم برای پرسشگر مجدداً به‌صورت تصادفی ناحیه ۳ بجای ناحیه ۱۲ انتخاب شد. بر اساس فرمول کوکران تعداد نمونه ۳۸۳ برآورد شده است. در این تحقیق با توجه به این مورد که جامعه آماری شامل افراد نیست، بلکه خانوارها می‌باشد. به تعداد ۳۰۰ خانواده با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای در مناطق ذکرشده شهر کابل وارد نمونه‌گیری شده است. در هر ناحیه ۵۰ پرسشنامه اختصاص داده شده بود. ابزار تحقیق پرسشنامه‌ی طراحی‌شده توسط محققین بوده و در راستای هدف کلی و بر پایه بررسی پیشینه تحقیق تدوین شده است. برای تعیین روایی پرسشنامه از روش توافق داوران استفاده شده و پس از بازبینی‌های مجدد توسط گروه محققین و انجام پایلوت استادی پرسشنامه نهایی تدوین شد. برای محاسبه‌ی پایایی در تحقیق حاضر از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. آلفای کرونباخ در این تحقیق با استفاده از نرم‌افزار SPSS عددی معادل ۰/۹۷۸۹ بدست آمده که نشان می‌دهد پرسشنامه طراحی‌شده از پایایی قابل قبولی برخوردار است. با توجه به ماهیت تحقیق، در مطالعه حاضر داده‌ها توصیف و تحلیل شدند و به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری‌شده از نرم‌افزار SPSS استفاده شد.

یافته‌های تحقیق

سیمای پاسخ‌دهندگان

نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که در بین پاسخ‌دهندگان ۵۰٪ را زنان و ۵۰٪ دیگر را مردان تشکیل داده‌اند. سن پاسخ‌دهندگان بین ۱۴ تا ۷۹ سال متغیر بوده است (میانگین ۳۳,۱۸ و انحراف معیار ۱۳,۸). در رابطه با سطح تحصیلات بیشتر پاسخ‌دهندگان بی‌سواد (۳۴٪) و کمتر آن‌ها دارای مدرک ماستری (۵٪) بوده‌اند.

اندازه‌گیری میزان محرومیت در هر معیار

الف) بعد آموزش

۱. سواد کودکان

انحراف از میانگین	۰,۰۲۳۶۶
مد	(۰)

اطفالی که به مکتب نمی‌روند	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
۰,۰۰	۲۸۰	۹۳,۳	۹۳,۳
۱,۰۰	۱۳	۴,۳	۹۷,۷
۲,۰۰	۶	۲,۰	۹۹,۷
۴,۰۰	۱	۰,۳	۱۰۰,۰
مجموع	۳۰۰	۱۰۰,۰	

جدول ۴ میزان سواد کودکان

با توجه به نتایج بدست آمده در رابطه با میزان محرومیت کودکان از تحصیل، در مناطق بررسی شده تقریباً ۹۳٪ از خانواده اطفالشان به مکتب می‌روند و تنها ۷٪ باقی‌مانده خانواده‌هایی هستند که حداقل یک کودک در سن مکتب دارند که به مکتب نمی‌رود. بر اساس مد به‌دست‌آمده نیز اکثر خانواده‌ها اطفالشان به مکتب می‌روند. همچنان با احتمال ۹۵٪ می‌توان بیان داشت که بین ۶,۹۶٪ تا ۷,۰۴٪ خانواده‌ها حداقل یک کودک در سن مکتب دارند که به مکتب نمی‌روند.

۲. سواد بزرگسالان

انحراف از میانگین	۰,۰۴۵۱۱
مد	(۰)

سواد خواندن و نوشتن	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
۰,۰۰	۲۱۸	۷۲,۷	۷۲,۷
۱,۰۰	۵۳	۱۷,۷	۹۰,۳
۲,۰۰	۱۹	۶,۳	۹۶,۷
۳,۰۰	۸	۲,۷	۹۹,۳
۴,۰۰	۲	۰,۷	۱۰۰,۰
مجموع	۳۰۰	۱۰۰,۰	

جدول ۵ میزان سواد بزرگسالان

در رابطه با میزان سواد بزرگسالان تقریباً ۷۳٪ از خانواده‌ها در نواحی بررسی شده فرد بی‌سواد نداشته‌اند و اعضای خانواده حداقل از سواد خواندن و نوشتن برخوردار بوده‌اند. مابقی خانواده‌ها ۲۷٪ حداقل یک فرد بی‌سواد در خانواده دارند. بر این اساس با توجه به مد بدست آمده اکثر در خانواده‌ها، افراد بزرگسال سواد خواندن و نوشتن را دارند. همچنان با احتمال ۹۵٪ بین ۲۶,۹۲٪ تا ۲۷,۰۸٪ از بزرگسالان در شهر کابل قادر به خواندن و نوشتن نیستند.

ب) بعد سلامت

۱. فوت کودک

انحراف از میانگین	مد
۰,۰۰۸۷۹	(۲)

فوت کودک	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
بله	۷	۲,۳	۲,۳
خیر	۲۹۱	۹۷	۱۰۰
بی‌پاسخ	۲	۰,۷	
مجموع	۳۰۰	۱۰۰,۰	

جدول ۶ تعداد فوت کودک

با توجه به نتایج بدست آمده تقریباً در بین ۹۷٪ از خانواده‌های بررسی شده، در یک سال اخیر کودکی فوت نشده است و تنها در ۲٪ از خانواده حداقل یک کودک فوت کرده است. همچنان با احتمال ۹۵٪ در شهر کابل بین ۱،۹٪ تا ۲٪ از خانواده‌ها حداقل یک طفل فوت شده در یک سال اخیر دارند.

۲. ناتوانی

مد	(۲)
انحراف از میانگین	۰,۰۱۱۸۵

معلولیت جسمی یا ذهنی	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
بله	۱۳	۴,۳	۴,۳
خیر	۲۸۵	۹۵	۱۰۰
بی پاسخ	۲	۰,۷	
مجموع	۳۰۰	۱۰۰,۰	

جدول ۷ میزان معلولیت

در رابطه با معلولیت افراد بر اساس آمار بدست آمده ۹۵٪ از خانواده‌ها هیچ فرد دارای معلولیت ندارند و تنها ۴,۳٪ خانواده‌ها حداقل یک فرد دارای معلولیت در خانواده دارند. بر اساس مد بدست آمده اکثر خانواده فرد معلول ندارند. همچنان با احتمال ۹۵٪ در شهر کابل بین ۴,۲۸٪ تا ۴,۳۲٪ از خانواده‌ها حداقل یک فرد معلول دارند.

۳. خدمات بهداشتی

مد	(۲)
انحراف از میانگین	۰,۰۱۷۲۰

عدم دسترسی به داکتر	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
بله	۲۹	۹,۷	۹,۷
خیر	۲۶۹	۸۹,۷	۱۰۰
بی پاسخ	۲	۰,۷	
مجموع	۳۰۰	۱۰۰,۰	

جدول ۸ دسترسی به داکتر

در رابطه با دسترسی به داکتر تقریباً ۹۰٪ خانواده‌ها در مواقع ضروری دسترسی به داکتر داشته‌اند؛ اما ۱۰٪ باقیمانده در مواقع لزوم دسترسی به داکتر نداشته‌اند؛ که بر این اساس نیز با احتمال ۹۵٪ در شهر کابل بین ۹،۹۸٪ تا ۱۰،۰۲٪ از لحاظ دسترسی به داکتر محروم هستند.

ج) بعد استانداردهای زندگی

۱. آب آشامیدنی

مد	(۳)
انحراف از میانگین	۰،۰۶۷۰۸

نوعیت دسترسی به آب آشامیدنی	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
نل دولتی	۱۱۳	۳۷،۷	۳۷،۹
نل خصوصی	۵۷	۱۹	۵۷
چاه عمیق	۱۱۷	۳۹	۹۶،۳
همسایه یا مسجد	۱۳	۴،۴	۱۰۰،۰
مجموع	۳۰۰	۱۰۰،۰	

جدول ۹ منبع آب آشامیدنی

با توجه به آمارهای بدست آمده تقریباً ۳۸٪ از خانواده‌ها به نل دولتی، ۱۹٪ به نل آب خصوصی، ۳۹٪ به چاه عمیق دسترسی دارند و تنها ۴،۴٪ باقیمانده به منبع مشخصی از آب آشامیدنی دسترسی ندارند که برای رفع ضرورت از همسایه و یا مسجد مقدار آب مورد نیاز را تأمین می‌کنند. در بین موارد بررسی شده اکثر خانواده در شهر کابل برای تأمین آب آشامیدنی از چاه عمیق استفاده می‌کنند. به صورت کلی می‌توان گفت که اکثر خانواده حداقل به یکی از منابع دائمی آب آشامیدنی دسترسی دارند و تنها ۴،۴٪ از خانواده‌ها به منبع تأمین آب دائمی دسترسی ندارند. همچنان در شهر کابل با احتمال ۹۵٪ بین ۴،۲۸٪ تا ۴،۵۲٪ از لحاظ دسترسی به آب آشامیدنی محروم هستند.

۲. برق

مد	(۱)
انحراف از میانگین	۰،۰۱۰۰۷

نوعیت دسترسی به برق	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
برق دولتی	۲۹۹	۹۹,۷	۹۹,۷
برق نداریم	۱	۰,۳	۰,۳
مجموع	۳۰۰	۱۰۰,۰	

جدول ۱۰ منبع برق

با توجه به آمارهای بدست آمده تمامی خانواده‌ها بررسی شده در شهر کابل به برق دولتی حداقل بین ۶ تا ۱۲ ساعت در روز دسترسی دارند. همچنان با احتمال ۹۵٪ در شهر کابل خانواده‌ها بین ۰,۲۸٪ تا ۰,۳۲٪ در شهر کابل یا اصلاً به برق دسترسی ندارند و یا کمتر از ۶ ساعت در روز دسترسی دارند. به صورت کلی از لحاظ دسترسی به برق با توجه به معیار ذکر شده محروم نیستند.

۳. تملک دارایی

مد	(۴)
انحراف از میانگین	۰,۰۳۹۷۱

عدم دسترسی به وسایل الکترونیکی	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
تلویزیون	۱	۰,۳	۰,۳
یخچال	۳۵	۱۱,۷	۱۲,۱
همه موارد	۴	۱,۳	۱۳,۴
هیچ کدام	۲۸۵	۸۶,۶	۱۰۰,۰
مجموع	۳۰۰	۱۰۰,۰	

جدول ۱۱ عدم دسترسی به وسایل الکترونیکی

در رابطه با تملک دارایی خانواده‌ها، وسایل برقی چون اتو، یخچال و تلویزیون، آمارهای بدست آمده نشان می‌دهند که تمامی خانواده از اتو استفاده می‌کنند، ۰,۳٪ به تلویزیون دسترسی ندارند، تقریباً ۱۲٪ به یخچال دسترسی ندارند، ۱,۳٪ از خانواده‌ها به هیچ‌یک از موارد ذکر شده دسترسی ندارند و ۸۷٪ خانواده به تمامی اقلام ذکر شده دسترسی دارند. بر اساس شاخص مرکزی مد، در قسمت دسترسی به وسایل برقی اکثر خانواده‌ها به اقلام ذکر شده دسترسی دارند. بر این اساس می‌توان بیان کرد که با احتمال ۹۵٪ خانواده‌ها بین ۱۳,۳۲٪ تا ۱۳,۴۸٪ از لحاظ تملک دارایی‌های ذکر شده محروم هستند.

۴. سوخت پخت و پز

مد	(۱)
انحراف از میانگین	۰,۰۰۰۰

نوعیت سوخت پخت و پز	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
گاز	۲۹۸	۹۹,۳	۱۰۰
بی‌پاسخ	۲	۰,۷	
مجموع	۳۰۰	۱۰۰,۰	

جدول ۱۲ سوخت پخت و پز

با توجه به آمارهای بدست آمده تمامی خانواده‌های بررسی شده برای پخت پز از گاز استفاده می‌کنند و با احتمال ۹۵٪ تمامی خانواده‌ها در شهر کابل به گاز برای پخت و پز دسترسی دارند و در این شاخص محروم نیستند.

۵. حمام

مد	۱
انحراف از میانگین	۰,۰۰۵۷۹

دسترسی به حمام	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
بله	۲۹۷	۹۹	۹۹
خیر	۳	۱,۰	۱۰۰
مجموع	۳۰۰	۱۰۰,۰	

جدول ۱۳ دسترسی به حمام

در رابطه با دسترسی افراد به حمام تقریباً ۹۹٪ از خانواده‌های بررسی شده در داخل خانه دسترسی به حمام داشته‌اند و از آن نیز استفاده می‌کنند و فقط ۱٪ خانواده در داخل خانه حمام نداشته‌اند و از تشناب یا سایر امکان داخل خانه به‌عنوان حمام استفاده می‌کردند. (در مواردی که حمام و تشناب یکجا هستند، به‌عنوان دسترسی افراد به حمام ذکر شده است). همچنان با احتمال ۹۵٪ در شهر کابل بین ۰,۹٪ تا ۱,۰۱٪ خانواده‌ها از داشتن حمام محروم هستند.

۶. فاضلاب

مد	۱
انحراف از میانگین	۰,۰۴۰۸۱

نوعیت سیستم فاضلاب	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
فاضلاب شهری	۱	۰,۳	۰,۳
چاه سپتیک	۲۳۱	۷۷	۷۷,۹
چاه معمولی	۲۹	۹,۷	۸۷,۶
سطح زمین	۳۷	۱۲,۳	۱۰۰
مجموع	۳۰۰	۱۰۰,۰	

جدول ۱۴ نوعیت سیستم فاضلاب

با توجه به آمارهای بدست آمده تقریباً ۷۸٪ از خانواده مورد بررسی از چاه سپتیک و تقریباً ۱۰٪ از چاه‌های معمولی استفاده می‌کنند. ۱۲٪ از خانواده‌ها مکان مشخصی برای دفع فاضلاب ندارند و به‌صورت انبارهایی روی سطح زمین هستند. بر اساس مد بدست آمده نیز مشاهده می‌شود که اکثر خانواده‌ها از چاه سپتیک استفاده می‌کنند. همچنان با احتمال ۹۵٪ در شهر کابل بین ۱۲,۲۲٪ تا ۱۲,۳۸٪ از خانواده از لحاظ دسترسی به چاه فاضلاب محروم هستند.

۷. تسهیلات سرمایشی

مد	(۱)
انحراف از میانگین	۰,۰۵۰۱۲

نوعیت تسهیلات سرمایشی	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
پکه	۱۹۱	۶۳,۷	۶۴,۱
کولر	۸۱	۲۷	۹۱,۳
ایرکندیشن	۲	۰,۷	۹۱,۹
هیچ‌کدام	۲۶	۸,۷	۱۰۰
مجموع	۳۰۰	۱۰۰,۰	

جدول ۱۵ نوعیت تسهیلات سرمایشی

در رابطه با تسهیلات سرمایه‌ی تقریباً ۶۴٪ از خانواده از پکه، ۲۷٪ از کولر، ۰,۷٪ از ایرکندیشن و تقریباً ۹٪ از خانواده از هیچ‌یک از موارد ذکر شده در تابستان استفاده نمی‌کنند. بر اساس مد بدست آمده اکثر خانواده از پکه استفاده می‌کنند و به‌صورت کلی تقریباً ۹۱٪ از خانواده حداقل به یکی از موارد ذکر شده دسترسی دارند. همچنان با احتمال ۹۵٪ در شهر کابل بین ۸,۶٪ تا ۸,۸٪ خانواده‌ها به هیچ وسیله‌ی سرمایه‌ی در تابستان دسترسی ندارند.

۸. تسهیلات گرمایشی

مد	(۲)
انحراف از میانگین	۰,۰۴۰۶۶

نوعیت تسهیلات گرمایشی	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
چری وطنی	۱۱۸	۳۹,۳	۳۹,۶
چری ترکی	۱۵۵	۵۱,۷	۹۱,۶
بخاری برقی	۱۶	۵,۳	۹۷
بخاری گازی	۱۱	۳,۷	۱۰۰
مجموع	۳۰۰	۱۰۰,۰	

جدول ۱۶ نوعیت تسهیلات گرمایشی

طبق آمارهای بدست آمده خانواده‌ها در مناطق بررسی شده برای گرم کردن خانه در زمستان، ۳۹٪ از چری‌های وطنی، تقریباً ۵۲٪ از چری‌های ترکی و ۹٪ باقیمانده از بخاری‌های گازی و برقی استفاده می‌کنند. با توجه به مد بدست آمده اکثر خانواده‌ها از چری ترکی دارند. همچنان با احتمال ۹۵٪ می‌توان گفت که در قسمت دسترسی به وسایل گرمایشی در شهر کابل خانواده‌ها محروم نیستند، زیرا حداقل به چری یا بخاری وطنی برای گرم کردن خانه دسترسی دارند.

(د) بعد کار

۱. بیکاری

مد	(۰)
انحراف از میانگین	۰,۰۳۵۲۰

تعداد افراد بیکار	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
۰	۲۷۹	۹۳	۹۳,۳
۱	۱۰	۳,۳	۹۶,۷
۲	۸	۲,۷	۹۹,۳
۳	۲	۰,۶	۹۹,۷
۸	۱	۰,۳	۱۰۰
مجموع	۳۰۰	۱۰۰,۰	

جدول ۱۷ تعداد افراد بیکار

با توجه به آمارهای بدست آمده ۹۳٪ از خانواده‌ها عضوی که حداقل ۶ ماه بیکار بوده باشد، در خانواده ندارند و تنها ۷٪ باقیمانده حداقل یک فرد را در خانواده دارند که بیشتر از ۶ ماه بیکار بوده است. به صورت کلی می‌توان بیان داشت که در اکثر خانواده‌ها هیچ عضوی بیشتر از ۶ ماه بیکار نبوده است؛ ولی با احتمال ۹۵٪ بین ۶,۴٪ تا ۷,۰۶٪ از خانواده‌ها در شهر کابل حداقل یک فرد بیکار دارند که مدت زمان بیکاری وی بیشتر از ۶ ماه می‌باشد.

۲. کار کودکان

مد	(۲)
انحراف از میانگین	۰,۰۰۰۰

تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی	خیر
۲۹۸	۹۹,۳	۹۹,۳	
۲	۰,۷	۱۰۰	بی‌پاسخ
مجموع	۱۰۰,۰		

جدول ۱۸ تعداد اطفال مشغول به کار

در رابطه با کار کودکان در بین خانواده‌های بررسی شده تقریباً ۱۰۰٪ در خانواده‌ها کودک زیر ۱۸ سال کار نمی‌کنند. همچنان با احتمال ۹۵٪ این آمار را می‌توان به جامعه نیز تعمیم داد.

۵) بعد مسکن

۱. سرانه اتاق

مد	۲
انحراف از میانگین	۰,۰۶۸۰۶

سرانه اتاق	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
۱	۲۷	۹,۱	۹,۱
۲	۱۲۴	۴۱,۶	۵۰,۷
۳	۹۱	۳۰,۵	۸۱,۲
۴	۳۴	۱۱,۴	۹۲,۶
۵	۱۷	۵,۶	۹۸,۳
۶	۱	۰,۳	۹۸,۷
۷	۳	۱	۹۹,۷
۸	۱	۰,۳	۱۰۰
بی پاسخ	۲	۰,۷	
مجموع	۳۰۰	۱۰۰,۰	

جدول ۱۹ سرانه اتاق

در رابطه با سرانه اتاق تقریباً در ۴۲٪ از موارد در هر اتاق ۲ نفر، در ۳۰٪ موارد در هر اتاق ۳ نفر، در ۹٪ موارد در هر اتاق یک نفر و ۱۹٪ باقیمانده در هر اتاق بیشتر از ۳ نفر زندگی می کنند. همچنان با احتمال ۹۵٪ بین ۱۸,۶۸٪ تا ۱۸,۹۲٪ از خانواده ها در شهر کابل در هر اتاق بیشتر از ۳ نفر زندگی می کنند.

۲. مصالح ساختمانی

۱-۲. سقف خانه

مد	۱
انحراف از میانگین	۰,۰۸۳۱۷

نوعیت سقف خانه	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
خشت پخته	۱۷۵	۵۸,۳	۵۸,۷
بتن	۱۱	۳,۷	۶۲,۴
چوب و آهن	۱	۰,۳	۶۲,۸
چوب	۱۱۱	۳۷	۹۹,۰۳
بی پاسخ	۲	۰,۷	۱۰۰
مجموع	۳۰۰	۱۰۰,۰	

جدول ۲۰ نوعیت سقف خانه

طبق آمارهای بدست آمده تقریباً ۵۸٪ از خانه‌ها سقفشان ساخته شده از خشت پخته، ۳۷٪ از چوب، تقریباً ۴٪ از بتن می‌باشند؛ و اکثر خانه‌ها از خشت پخته برای ساخت سقف استفاده کرده‌اند. با احتمال ۹۵٪ در شهر کابل بین ۳۶٫۸۴٪ تا ۳۷٫۱۶٪ از خانواده‌ها در شهر کابل از لحاظ سقف خانه محروم هستند.

۲-۲. دیوار خانه

مد	۱
انحراف از میانگین	۰٫۰۵۲۰۴

نوعیت دیوار خانه	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
خشت پخته	۱۹۰	۶۳٫۳	۶۳٫۸
خشت خام و پخته	۲۲	۷٫۳	۷۱٫۱
خشت خام	۸۶	۲۸٫۷	۱۰۰
بی پاسخ	۲	۰٫۷	
مجموع	۳۰۰	۱۰۰٫۰	

جدول ۲۱ نوعیت دیوار خانه

در رابطه با دیوار خانه، ۶۳٪ از خشت پخته، ۷٪ از خشت خام و پخته باهم و ۲۹٪ باقیمانده از خشت خام استفاده کرده‌اند. با احتمال ۹۵٪ بین ۲۷٫۶٪ تا ۲۷٫۸٪ از خانواده در شهر کابل از لحاظ دیوار خانه محروم هستند.

۳-۲. کف خانه

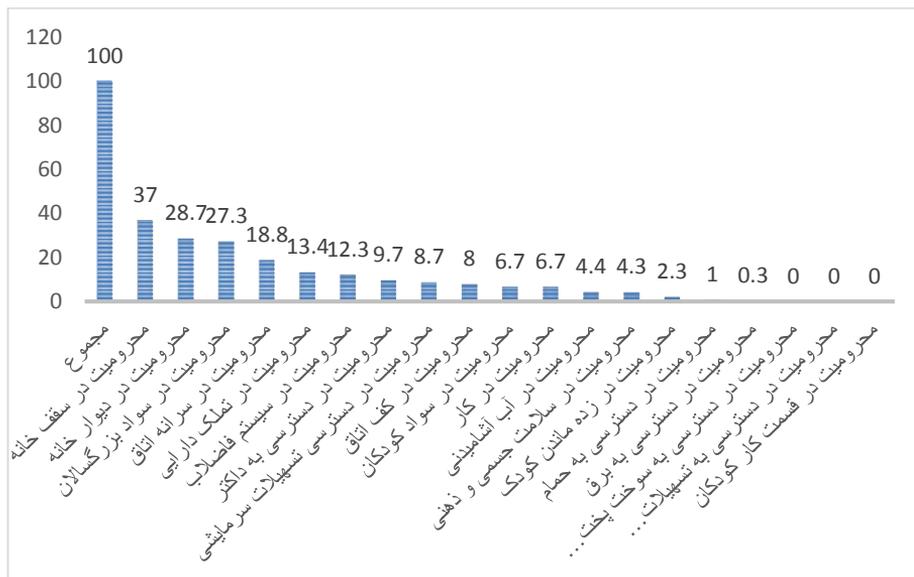
مد	۳
انحراف از میانگین	۰٫۰۲۶۷۶

نوعیت کف اتاق	تعداد	فیصدی	فیصدی تجمعی
موزاییک	۱	۰٫۳	۳
سنگ	۲	۰٫۷	۱
سمنت	۲۶۹	۸۹٫۷	۹۱٫۹
کاه گل	۱۲	۴٫۰	۹۵٫۹
خاک	۱۲	۴٫۰	۱۰۰
بی پاسخ	۴	۱٫۳	
مجموع	۳۰۰	۱۰۰٫۰	

جدول ۲۲ نوعیت کف خانه

در رابطه با کف خانه، طبق آمارهای بدست آمده تقریباً ۹۰٪ از خانه‌های بررسی شده کف آن سیمت استفاده شده است و ۸٪ آن نیز از خاک و کاه گل می‌باشد. همچنان با احتمال ۹۵٪ بین ۷،۹۶٪ تا ۸،۰۴٪ از خانواده‌ها در شهر کابل کف اتاق‌هایشان کاه گل و یا خاکی می‌باشند.

مقایسه معیارهای فقر چندبعدي

شکل ۱ محرومیت در معیارهای فقر چند بعدی

با توجه به آمارهای بدست آمده، چنانچه در شکل نیز نشان داده می‌شود، بیشترین میزان محرومیت مربوط به معیارهایی چون سقف خانه ۳۷٪، دیوار خانه ۲۸،۷٪، سرانه اتاق ۱۸،۸٪ و سواد بزرگسالان ۲۷،۳٪ می‌باشد. کمترین میزان محرومیت مربوط به معیارهای برق ۰،۳٪، حمام ۱٪، فوت کودک ۲،۳٪، ناتوانی ۴،۳٪، آب آشامیدنی ۴،۴٪، بیکاری ۶،۷٪، سواد کودکان ۶،۷٪، کف خانه ۸٪ و خدمات بهداشتی ۹،۷٪ می‌باشد؛ و میزان متوسط محرومیت مربوط به معیارهای فاضلاب ۱۲،۳٪، تملک دارایی ۱۳،۴٪ و سرانه اتاق ۱۸،۸٪ می‌باشد. همچنان در معیارهای کار کودکان، تسهیلات گرمایشی و سوخت پخت و پز محرومیتی وجود ندارد. به صورت میانگین در بعد آموزش ۱۷٪، بعد سلامت ۵،۴٪، بعد استانداردهای زندگی ۵٪، بعد کار ۲،۲۳٪ و بعد مسکن ۲۳٪ محرومیت وجود دارد.

اندازه‌گیری میزان محرومیت با تفکیک نواحی شهر کابل

(۱) بعد آموزش

ناحیه	سواد کودکان	سواد بزرگسالان	میانگین
۲	۰,۳۶٪	۱,۹۲٪	۱,۱۴٪
۳	۰,۳۶٪	۱,۴۴٪	۰,۹٪
۴	۰,۶٪	۲,۱۶٪	۱,۳۸٪
۶	۰,۳۶٪	۰,۸۴٪	۰,۶٪
۱۵	۰,۳۶٪	۲,۲۸٪	۱,۳۲٪
۱۸	۰,۴٪	۱,۶۳٪	۱,۰۱٪

جدول ۲۳ میزان محرومیت در بعد آموزش

با توجه به جدول فوق در بعد آموزش بیشترین میزان محرومیت مربوط به ناحیه ۴ شهر کابل (۱,۳۸٪) و کمترین میزان محرومیت مربوط به ناحیه ۶ شهر کابل (۰,۶٪) می‌باشد.

(۲) بعد سلامت

ناحیه	فوت کودک	ناتوانی	خدمات بهداشتی	میانگین
۲	۰,۳۶٪	۰,۱۲٪	۰,۱۲٪	۰,۲٪
۳	۰,۱۲٪	۰,۶٪	۰,۴۴٪	۰,۴۴٪
۴	۰,۱۲٪	۰,۴۹٪	۰,۶٪	۰,۴٪
۶	۰	۰,۲۴٪	۰,۶٪	۰,۲۸٪
۱۵	۰,۱۲٪	۰,۱۲٪	۰	۰,۰۸٪
۱۸	۰,۱۲٪	۰	۱,۴۴	۰,۵۲٪

جدول ۲۴ میزان محرومیت در بعد سلامت

با توجه به جدول فوق در بعد سلامت بیشترین میزان محرومیت مربوط به ناحیه ۱۸ (۰,۵۲٪) و کمترین میزان محرومیت نیز مربوط به ناحیه ۱۵ (۰,۰۸٪) می‌باشد.

(۳) بعد استانداردهای زندگی

ناحیه	برق	آب	تملک دارایی	سوخت پخت و پز	حمام	فاضلاب	سرمایشی	گرمایشی	میانگین
۲	۰	۰	٪۰,۳۶	۰	٪۰,۲۴	٪۰,۲۴	٪۰,۱۲	۰	٪۰,۳۹
۳	۰	٪۰,۱۲	٪۰,۸۴	۰	۰	٪۰,۱۲	٪۰,۳۶	۰	٪۰,۳۱
۴	۰	٪۱	٪۰,۸۴	۰	٪۰,۱۲	٪۰,۱	٪۰,۷۲	۰	٪۰,۴۶
۶	۰	۰	٪۰,۹۶	۰	۰	٪۰,۴۸	٪۰,۴۸	۰	٪۰,۲۴
۱۵	۰	٪۰,۲۴	٪۰,۶	۰	۰	٪۰,۷۲	٪۰,۲۴	۰	٪۰,۲۲
۱۸	۰	۰	٪۱,۲	۰	۰	٪۰,۴۸	٪۰,۹۶	۰	٪۰,۳۳

جدول ۲۵ میزان محرومیت در بعد استانداردهای زندگی

با توجه به جدول فوق در بعد استانداردهای زندگی بیشترین محرومیت مربوط به ناحیه ۴ (٪۰,۴۶) و کمترین میزان محرومیت مربوط به ناحیه ۱۵ (٪۰,۲۲) می‌باشد.

(۴) بعد کار

ناحیه	بیکاری	کار کودکان	میانگین
۲	٪۰,۳۶	۰	٪۰,۱۸
۳	٪۰,۲۴	۰	٪۰,۱۲
۴	٪۰,۴۸	۰	٪۰,۲۴
۶	٪۰,۴۸	۰	٪۰,۲۴
۱۵	٪۰,۳۶	۰	٪۰,۱۸
۱۸	٪۰,۴۸	۰	٪۰,۲۴

جدول ۲۶ میزان محرومیت در بعد کار

با توجه به جدول فوق در بعد کار بیشترین میزان محرومیت در نواحی ۴، ۶ و ۱۸ (٪۰,۲۴) و کمترین میزان محرومیت مربوط به ناحیه ۳ (٪۰,۱۲) می‌باشد.

۵) بعد مسکن

ناحیه	سرانه اتاق	سقف خانه	دیوار خانه	کف خانه	میانگین
۲	۰,۳۶٪	۲,۲۸٪	۱,۸٪	۰,۲۴٪	۱,۱۷٪
۳	۰,۶٪	۲,۵۲٪	۱,۵۶٪	۰,۱۲٪	۱,۱۲٪
۴	۰,۷۸٪	۲,۸۷٪	۲,۲۵٪	۰,۲۴٪	۱,۵۳٪
۶	۰,۳۶٪	۱,۶۸٪	۱,۳۲٪	۰,۹۶٪	۱,۰۸٪
۱۵	۰,۶۶٪	۲,۱۶٪	۱,۹۲٪	۰,۱۲٪	۱,۲۱٪
۱۸	۰,۶٪	۱,۹۲٪	۱,۵۶٪	۰,۹۶٪	۱,۲۶٪

جدول ۲۷ میزان محرومیت در بعد مسکن

با توجه به جدول فوق در بعد مسکن بیشترین میزان محرومیت مربوط به ناحیه ۴ (۱,۵۳٪) و کمترین میزان محرومیت مربوط به ناحیه ۶ (۱,۰۸٪) می‌باشد.

به صورت کلی می‌توان بیان داشت که ناحیه ۴ در بعد آموزش، استانداردهای زندگی، کار و مسکن نسبت به سایر نواحی منتخب شهر کابل دارای بیشترین محرومیت می‌باشد و در مرحله بعدی ناحیه ۱۸ در بعد سلامت و کار؛ همچنان ناحیه ۶ در بعد کار در رتبه‌های بعدی محرومیت بین مناطق قرار دارند.

نتیجه گیری

با توجه به مباحث ارائه شده باید گفت که سنجش فقر چندبعدی در شهر کابل نشان داد که خانوارها بر اساس ابعاد و معیارهای معرفی شده، فقیر نیستند. به طوری که آستانه فقر ۴۰٪ تعریف شده است؛ و در تحقیق حاضر مشاهده شد که بیشترین میزان فقر در بعد مسکن و مربوط به معیار سقف خانه (۳۷٪) است. این میزان فقر کمتر از آستانه تعریف شده، می‌باشد. به صورت کلی می‌توان بیان داشت که خانوارها در شهر کابل در تمامی ابعاد و معیارهای معرفی شده، فقیر نیستند.

در واقع نتایج این تحقیق با تحقیق انجام شده در سال ۱۳۹۵ توسط اداره احصائیه مرکزی همسو است؛ زیرا در آن تحقیق نیز کابل از کمترین میزان فقر و محرومیت برخوردار است؛ اما تفاوتی که در محرومیت معیارها وجود دارد، ناشی از تفاوت در تعریف ابعاد و حداقل معیارها است. یکی از عمده ترین دلایل تفاوت در نتایج به دست آمده این است که در تحقیق سال ۱۳۹۵ ابعاد و معیارها برای ۳۴ ولایت افغانستان با توجه به شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی تعریف شده‌اند. این ابعاد عبارت‌اند از: صحت

(مصونیت غذایی و ولادت به کمک افراد ماهر صحتی)، تعلیم و تربیه (حضور در مکتب، تعلیم اناث و تعلیم ذکور)، معیارهای زندگی (دسترسی به آب، فاضلاب، برق، سوخت پخت و پز، مسکن، مالکیت دارایی و زراعتی)، کار (وابستگی، بیکاری، کم کاری و عدم شمولیت جوانان در کار) و تکان‌ها (تولید، عاید و امنیت)؛ اما در تحقیق حاضر در ابتدا حداقل نیازهای خانوارها در هر بعد و معیار شناسایی شد و سپس ابعاد و معیارها با توجه به شرایط خاص کابل در ۵ بعد و ۱۶ معیار تعریف و طراحی شده است؛ بنابراین با توجه به آمارهای جمع‌آوری شده، نتایج بدست آمده نشان داد که بیشترین میزان فقر مربوط به معیارهای محرومیت در سقف خانه (۳۷٪)، محرومیت در دیوار خانه (۲۸،۷٪)، محرومیت سواد در بزرگسالان (۲۷،۳٪) و محرومیت در سرانه اتاق (۱۸،۸٪) می‌باشند. کمترین میزان محرومیت مربوط به معیارهای برق ۰،۳٪، حمام ۱٪، فوت کودک ۲،۳٪، ناتوانی ۴،۳٪، آب آشامیدنی ۴،۴٪، بیکاری ۶،۷٪، سواد کودکان ۶،۷٪، کف خانه ۸٪ و خدمات بهداشتی ۹،۷٪ می‌باشد. در معیارهای کار کودکان، تسهیلات گرمایشی و سوخت پخت و پز محرومیتی وجود ندارد. همچنان در بین نواحی بررسی شده ناحیه ۴ در بعد آموزش، استانداردهای زندگی، کار و مسکن نسبت به سایر نواحی منتخب شهر کابل دارای بیشترین محرومیت و فقر می‌باشد.

منابع

- ج، س و یوس، ی، ع. (۱۳۹۳). پهنه‌بندی توزیع و شدت فقر چندبعدی در مناطق شهری و روستایی ایران. دانشگاه صنعتی اصفهان.
- راغفر، ح؛ و محمدی فرد، ز. (۱۳۹۰). اندازه‌گیری فقر چندبعدی در شهر تهران. فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی.
- سالم، ع. (۱۳۹۶). اندازه‌گیری فقر چندبعدی در ایران و نگاهی به تجارب جهانی و کاهش فقر. دفتر مطالعات اقتصادی.
- سالم، ع؛ و ابونوری، ا. (۱۳۹۷). رویکرد چندبعدی به اندازه‌گیری فقر: مفاهیم نظری و شواهد تجربی. فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی.
- سالم، ع؛ و عرب یار محمدی، ج. (۱۳۹۷). عوامل مؤثر بر فقر چندبعدی، رویکرد مدل‌های چند سطحی. پنل فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، شماره ۸۷.
- شاخص فقر چندبعدی افغانستان: تحلیل و گزارش. (۱۳۹۵). اداره ملی احصائیه و معلومات.
- فطرس، م. (۱۳۹۳). روش آکایر و فوستر برای اندازه‌گیری فقر چندبعدی. مجله اقتصادی.
- یوسفی، ع؛ و اسدی خوب، ح. (۱۳۹۱). ارزیابی فقر چندبعدی در مناطق شهری و روستایی ایران. اقتصاد کشاورزی.
- Alkaire, S. & Santos, M. (2013). measuring acute poverty in the developing world: Robustness and scope for the multidimensional poverty index. *OPHI working paper NO. 59*.
- Alkaire, S. Manuel roche, j. & Vaz, A. (2017). changes over time in multidimensional poverty: methodology and results for 34 countries. *world development Vol. 94*.
- Alkire, S. (2014). Multidimensional poverty measurement. *Presented at the HDRO conference on measuring progress in human development*.
- Alkire, S. & Kanagaratnam, U. (2018). *Global multidimensional poverty index 2018*. Oxford.
- Bourguignon, F. & Chakravarty, S. (2003). The measurement of multidimensional poverty. *journal of economic inequality*.
- Decancq, K. Fleurbaey, M. & Maniquet, F. (2015). Multidimensional poverty measurement with individual preference. *Center for operations research and econometrics*.
- Diallo, F. (2012). Analysing multidimensional poverty in Guinea. *AERC research paper 251: African economic research consortium*.

- Salazar, R. Diaz, B. & Pinzon, R. (2013). Multidimensional poverty in colombia 1997-2010. *ISER working paper series*.
- Suppa, N. (2015). towards a multidimensional poverty index for Germany. *SOEP Papers*.